Unesco & Anti-Racisme: Een tijdlijn

- In 1948, vlak na het einde van de Tweede Wereldoorlog en drie jaar na de oprichting van Unesco, gaf de Sociaal Economische Raad van de Verenigde Naties aan Unesco de opdracht te werken aan een programma tegen racisme. Specifieker gezegd: Unesco kreeg de opdracht om wetenschappelijke kennis over 'ras' te delen. Er werd vanuit gegaan dat als een breed publiek toegang had tot de wetenschappelijke kennis, waaruit volgens Unesco een consensus bleek dat er geen verschillende rassen bestaan, het probleem van racisme en de daaraan gekoppelde vooroordelen zouden verdwijnen. Critici merkten op dat de aanname dat kennis en feiten alleen voldoende zouden zijn om vooroordelen weg te nemen onrealistisch was. Unesco zag dit ook in, maar geloofde toch in de kracht van toegang tot wetenschappelijke studies over het onderwerp, en zag daarin voor zichzelf een leidende rol op het wereldtoneel. "*Unesco has the will and the means to make available to everyone the achievements of science, if those achievements can help to lessen the hatreds that separate human groups from one another*." (Unesco and its Programme, The Race Question, 1950, p. 2)
- Unesco publiceerde in de periode 1950-1967 vier 'statements' of verklaringen over ras en racisme, die voortkwamen uit verschillende overleggen die door Unesco georganiseerd werden tussen honderden wetenschappers uit verschillende disciplines en van over de hele wereld.
- In December 1949, nodigde Unesco antropologen en sociologen van over de hele wereld uit op het hoofdkantoor in Parijs. Deze bespreking resulteerde in de declaratie van 18 juli 1950 (The Race Question, p.5-11). Deze groep wetenschappers verklaarde dat er inmiddels binnen de wetenschap consensus was bereikt dat alle mensen behoren tot één soort: *homo sapiens*. Onderling is er dan wel variatie, maar die variatie komt tot stand door omgevingsfactoren en is niet inherent of te koppelen aan het concept 'ras'. In een vergaande conclusie, waar Unesco nog vaak op terug zou komen, verklaarden de wetenschappers: "*For all practical social purposes 'race' is not so much a biological phenomenon as a social myth. The myth 'race' has created an enormous amount of human and social damage. In recent years it has taken a heavy toll in human lives and caused untold suffering*." Ras bestaat niet als biologisch fenomeen, maar is een sociale mythe, een verhaal dat steeds opnieuw verteld en in standgehouden wordt, en ontzettend veel menselijk en maatschappelijke schade aanricht.
- Het tweede statement, 'Statement on the nature of race and race differences', volgde kort na de eerste in juni 1951, na een tweede ontmoeting in Parijs tussen wetenschappers. Ditmaal werd ervoor gezorgd dat er ook internationaal vooraanstaande genetici onder de genodigden waren. Deze groep experts, kwam na het raadplegen van de beschikbare wetenschappelijke bronnen wederom tot de conclusie dat er geen empirische gronden zijn voor raciaal denken, raciale reinheid en de daaraan gekoppelde hiërarchie van inferieure en superieure rassen. ("*there [are] no scientific grounds whatsoever for the racialist position regarding purity of race and the hierarchy of inferior and superior races*." (p.36)
- In 1964 bracht Unesco nogmaals een groep wetenschappers bijeen om zich te buigen over racisme. Ditmaal werd ervoor gezorgd dat er meer biologen vertegenwoordigd waren, en vond de bijeenkomst plaats in Moskou. In het derde 'statement', 'Proposals on the biological aspects of race' (augustus 1964) concludeerden de aanwezigen: "racist theories can in no way pretend to have any scientific foundation." De biologen stelden dat het probleem van racisme een sociaal probleem was: "the human problems arising from so-called 'race' relations are social in origin rather than biological." Zij

omschreven een interessant probleem: zelfs wanneer er in de wetenschap geen bewijsmateriaal wordt gevonden om het denkbeeld te rechtvaardigen, gaat racisme als manier van denken heel subtiel en onderhuids op zoek naar andere vormen van rechtvaardiging: zoals verschillen in cultuur, verschillen in capaciteit en mate van ontwikkeling. "Thus, many of the problems which racism presents in the world today do not arise merely from its open manifestations, but from the activities of those who discriminate on racial grounds but are unwilling to acknowledge it." (p. 51) Racistische denkbeelden kunnen zich zo ontwikkelen zonder dat individuelen actief of bewust 'racist' hoeven te zijn.

- In het vierde statement, 'Statement on race and racial prejudice' in September 1967, na een bijeenkomst in Parijs, stelde de aanwezige wetenschappers: "*Racism has historical roots. It has not been a universal phenomenon. Many contemporary societies and cultures show little trace of it. It was not evident for long periods in world history. Many forms of racism have arisen out of the conditions of conquest, out of the justificiation of Negro slavery and its aftermath of racial inequality in the West, and out of the colonial relationship*." Waar men soms schouderophalend concludeert dat racisme nu eenmaal in de mens zit, verklaarde Unesco juist dat veel vormen van racisme voortkwamen uit een hele specifieke context: die van economische overwinning en uitbuiting, en de nasleep van de slavernij. Het comité benoemde vervolgens de vergelijkbare, historisch specifieke rol van het antisemitisme.
- In 1967, in een belangrijke juridische beslissing voor de burgerrechtenbeweging in de VS, verklaarde het Amerikaanse Hooggerechtshof in *Loving v. Virginia* het verbod op 'interraciaal huwelijk' ongegrond en ongrondwettig. De rechters hoorden tijdens dit proces verschillende wetenschappelijke experts die Unesco verzameld had om het hardnekkige idee omtrent het bestaan van verschillende rassen die niet met elkaar zouden mogen 'mengen' of trouwen, tegen te spreken, op basis van de beschikbare wetenschappelijke kennis.
- In mei 1968 werd het vierde Unesco statement on Race and Racial Prejudice gepubliceerd in de Unesco Courier: "*The new Unesco Statement on Race and Racial Prejudice, published below, is a document of paramount importance in our world today, faced with the challenge of peaceful relations between men of different races. It is painfully clear to anyone who follows current events that prejudice and discrimination rooted in differences of race have led to many acts of violence and constitute a serious menace to the future peace of the world. The "Unesco Courier" sincerely hopes that this Unesco Statement will be carefully read and studied in every part of the world and that it may serve as a guide and inspiration for individuals and governments alike."*
- In 1969 treedt the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination in werking. Nederland ondertekent het verdrag in december 1971.

"*Racism…involves belief in the innate and absolute superiority of an arbitrarily defined human group over other equally arbitrarily defined groups. Instead of being based on scientific facts, it is generally maintained in defiance of the scientific method. As an ideology and feeling, racism is by is nature aggressive. It threatens the essential moral values by satisfying the taste for domination and by exalting the contempt for man. Concern for human dignity demands that all citizens be equal before the law, and that they share equally in the advantages assured them by the law, no matter what their physical or intellectual differences may be. The law sees in each person only a human being who has the right to the same consideration and to equal respect. The conscience of all mankind demands that this be true*

for all the peoples of the earth. It matters little, therefore, whether the diversity of men's gifts be the result of biological or of cultural factors." [p. 3 Bron: Unesco and its Programme, *The Race question*, 1950]

New York Times artikel, 'The Myth of Race', 19 juli 1950